

САНА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙНОМУН УОННА НАРОДНАЙ
ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

Х а б ы а т
1931 сүл алтынны
Ытан тахсар

№ 74 (5430)

1980 сүл. Бэс ыйын 19 күнэ
ЧЭППИЗ

Сыаната
2 харчы

Онус пятилетка СЫЛ—ЛЕНИНСКЭЙ, ҮЛЭ—УДАРНАЙ

Тылгын бизрдин—тодор! САБАЛААТЫЛАР

Сотурутаабыта Одьулуун адыс кыстаах оркулаатын үөрэнэччилэрэ сайынгы каникулдарын көмгөр общественнай туһалаах үлэргэ активнайдык кытарга, совхоз производствыгар кууэстэркмайарыан көмөлөһөргө байлаларыгар чогуу эбонисталистбани ылыммытара уонна кинилэр бачымнарын ойууларгыр оройуон бары оркулааларын үөрэнэччилэрин ыгырбытара. Ити көрүлэһини ЫБСЛКС райкомун бюрота быһирээбитэ.

Оскуола администрацията (директор В. П. Иванов) Карл Маркса аатынан совхоз киин отделеһиын салалтатын кытта биригэ олоһор сайынгы сынналанын уонна үлэлэрин көдүүстээхтик тэрийини сабалаатылар.

Бу күнүргэ 30 олоһоох кыппиччэ үктүүр эбон тэриллэн үлэлээн эрэр. Эбонку эдэрчууталынса Аграфена Гаврильевна Григорьевна салайар. Наставниктара—бэлэһинэ ытык кыр-

дыаһа, Ленин ордены кавалера Аполлон Николаевич Кардашевский. Бэс ыйын иккис декадатын сабаламмыт кураан күнүргэ туһанан олоһор кыппиччэ үктээһинигэр ордук көхтөөхтүк, үрдүк огорумтуолаахтык ылыстылар. Эбон ааспыт чэппиэргэ кинилэр бастакы тыһылычаларын сарайга көккэлэппиттэрэ. Ыйыл былырлыгытара-эбон үчүгөйдик үлэлэргэ, лаппа эдэх кыппиччэ үктүүргэ—эдэрдар дьулурдара итинни.

Аны адыах конутунан олоһор төрөбүтүскээбит Хондуларын хоһуналарыгар күөх от өлгөһүнүк үүнүбө. Оччо-бэ, эмис урукку сыллар курдук, бэркэ сөбүлүүр наставниктара Семен Алексеевич Матвеев салалтатынан 25 олоһоох үлэ уонна сынналан лааһара хоһунада оттуу кыппиччэ. Кинилэри кытта оскуола физрута Григорий Михайлович Кривошапкин үлэлэһиэ.

Я. ТРОФИМОВ.

ОРОЙУОН БААҢЫНАЛАРЫГАР, ТЕПЛИЦАЛАРЫГАР

Бэс ыйын 18 күнү-нээри туругунан Карл Маркс аатынан совхозтан ураты хаһаа-йыстыбалар туорах-таах културалар ыһылыларын бүтөрдилэр. Оройуон үрдү-нэи, күөх ыһыны кытта аахтаахха, 4883 гектарга сизмэ туһа-рилиниэ. Сүбү аһы-лыгар аналдаах кул-туралары Карл Маркс аатынан совхоз 140, Субуруускай аатынан совхоз 155, Эрилик Эристин аатынан совхоз 95 гектарга ыс-тылар.

Сааскы ыһыны Мугудай отделениега ордук тарта. Бахсы, Болугур отделениела-ра борт кыра былаан-наахтарын толорбок-ко олоһоллор.

Калин паардаһын-га Карл Маркс ааты-нан совхоз киирдэ.

Кинилэр бэрэһэни туругунан 100 гекта-ры котехтүлэр, от-тон субуруускайдар 200 гектардаһылар.

Оройуон үрдүгүнэ 85 гектарга хортуппуй олоһулуна, былаан кыһан толорулааба-та.

Субуруускай ааты-нан уонна Карл Маркс аатынан совхоз-тарга окурсу расада-тын теплицаларга кө-бөрүү ситэрилиниэ, ити культура 3500 квадратнай метрге олоһулуна. Оттон «чурапчылар» бу үлэ-ни олох да сабалы илтиктэр.

Бэрэһэни туругу-нан Карл Маркс аа-тынан совхоз Болу-гурдаагы отделениега хаппыыстаны баара-суора 3 гектарга оло-дон, графиктан ула-ханлык хаалан иһэр.

«Союз Т-2» космическый хараабылы ситиһилээт-тик бэрэбизрээбит акиажа—хараабылы командира подполковник Юрий Васильевич Малышев (уна) уонна бортинженер СССР космонавт-лётчик, Совет-скый Союз Геройа Владимир Викторович Аксенов.

ССТА фотохрониката.

Космосу баһылааччыларга наһараадалар

Космоска тупсарыллыбыт «Союз Т-2» транс-портнай хараабылы бэрэбизрээһини ситиһи-лээхтик ыһыптылар уонна онно көрдөрбүт хор-суи баһылыларын уонна героинамын иһин СССР Верховнай Советын Президиумун Ыйааһынан Со-ветскый Союз Геройа, СССР космонавт-лётчик В. В. Аксенов Ленин орденынан уонна иккис «Кы-һыл көмүс Сулус» медальтан наһараадалаһа.

СССР космонавт-лётчиктар Ю. В. Малышевка Ле-нин орденын уонна «Кыһыл көмүс Сулус» медалы туттаран туран Советскый Союз Геройун аата итэ-рилиниэ.

(ССТА).

ОТ ХОМУУРУГАР КИМ ХАЙДАХ БЭЛЭМНЭНЭРИЙ?

Сөссияба дьүүлэстибит

Пятилетка түмүктээ-һиннээх сылыгар об-щественнай сүөһү аһы-лытын бэлэмнээһин со-руктарын сельскый Со-вет сессиятыгар дьүүл-эспипит. Ыйыл биһи-ги отделениебыт 2210 тонна оту, 50 тонна се-наһы, 750 тонна силэ-һи сөдотуопкалыахтаах. Бу былырлыгы бы-лаһтан үрдүк. Хоһунада үс ДТ-75, тоһус «Бела-русь» трактордар уонна холбонор техника кии-риэхтэрэ. Үс механиз-рованной аһардаах, ик-ки көлө, икки иһин эбон-ларын тэрийиэхпит. 11-дии киһилээх механиз-рованной аһардаах эбонлары Д. К. Лукин уонна А. И. Андросов, көлөнөн үлэлиир эбон-лары П. М. Степанов уон-на К. А. Григорьев сала-йаахтара. Уордара И. Н. Дюдорон 8 киһилээх мой отчуттар эбонла-рын үлэлэһиэ.

Дойду үөһүгэр төһө да о, үүмүтүн иһин ыраах үрөхтөргө оттуу тахсыах-пыт. Нуотарада В. Н. Григорьев салайааччы-

лаах эбон барыада.

Бу күнүргэ баар тех-ника, барыта ыһыага сылдыарыан өрөмүөн ыһыллыла илик. Иһин, көлө отчуттарыгар зинаан кырдыабаастар советта-рын председателе П. А. Григорьев көрүлэһини-нэн аһардаах, кыраабыл, сыарба отчуута, хотуур уктааһына бара турар.

Сааскы хаһаан уута от-туур хоһуналарыбы, үтүс-тэрин тикиртэ. Омон уу-ну күһүрүн, хоһунаны ыраастаһыа үлэлэргэ ыһыллыахтаахтар. Ор-төһүгү ыһылыабыт.

От үлэтин бэс ыйын 25 күнүгэр сабалаатарбыт дьһэбит.

М. МАРТЯНОВ,
Хадаар отделениеһын
управляющайа.

Ситэрэ иликпит

Общественнай сүөһү аһылытын бэлэмнээһин бопуруостарын салыс-пет сессиятыгар, испол-ном муһиналар көрбүһүт. Отделение үрдүгүн 11 эбонку туруорарга, ол иһиттан биһр толору мо-дификациялаах, икки мо-дификацияланнай аһардаах, адыс көлө-иһин эбонла-рык туруорарга быһаар-

быһыт. Ону таһынан пэ-һиллэн бары тэрилтэ-ринэр сорудахтар тэрдэ-либиттэрэ.

Көлүү аттарын тутуу, онко туттуллар техника-ны өрөмүөннээһин, от тэ-риллэһини хааччыны бопуруостарын быһаар-ыһа билиһин чоһуу дьһахтар иһиллэ иһи-тэр. Ыһык үлэте хоһу-тан трактордар да өрө-мүөһүгэ туруорулаабы-лар. Иһини төһө, сүбала-һи быһытынан, техни-ка оттуур сирдэригэр ула-тыгы эрдэтэн таһыа, буаһаардарынан үрөхтэр ууларын хоруу бопу-руостарыгар эмис улаха-нын быһаардыбит.

Эбонлар оттуур техни-каларын байлара көрү-нэн, бэлэмнээн киири-тэрэ ордун табыстаах буолааччы. Ол эрэри ки-һилэр састаантарын чуол-кайдаһыа ситэриллэ иһик буолан үлэ сабалам-манна турар.

Хаалбыт күһүрү муну-туурдук туһанан ыһаах-тар кинилэригэр от хо-мүүрүгэр тутта иһирэр бы-лаһааһыт.

Б. БАИШЕВ,
Сылан сельскый
Советтин исполкомун
председателе.

Үтүрүттэрдикит

Оттоһун туһунан боп-пуруоһу дьүүлэспипит ыраатта. Ааспыт сыл-даагы итэһэстэри туора-һын, эрдэ онко киирэр-гэ сорук туруоруллубута.

Ыйыл ордун улахан уулаах, тыһыны саас буслан онноһор ыһы-бытын бүтөрбөккэ, са-һылыктарга көспөккө олоһобут. Ол охсууту-гар оттоһунна бэлэмнэ-һиһэ үтүрүттэрдикит.

Кэрийэн көрүүгэ, от үүһүтэ көхтөөх эрэри хоһуналар наһаа кыраа-быттар, урукку өттүгэр балаһча элбэх оту биз-рэр алаастар кытылара эрэ оттоһууһу.

Үрөхтэр сүүрдэ сытал-лар, сүүрүн оттоһор алаас-тар улаханлык уутуйду-лар. Омон техника сыл-дарыгар ыраахан бала-һыаһына үөскээтэ. От үлэтин тэрийиһэ саас-кы былаамыһынан ула-рытан көлө-иһин эбон-ларыгар ураты болдомто-ну уурдаһытына та-быллар буолла.

Н. ПЕРМЯКОВ,
Карл Маркс аатынан
совхоз Мугудайдаагы
отделениеһын
управляющайа.

СПИМОВКА: Одьулуун үөрэнэччилэрэ кыппич-чэ үктээһиннэр.

П. ОКОНЕШНИКОВ фотота.

КЫРЫМАХТААХТАР УУҢУУЛЛАР

М. А. Иванов салайаач-чылаах Хаһылтаагы кы-рымахтаах хара саймы-лытэр ферма коллектива XI пятилетка суотутар үлэллэр.

Манна 108 иһэ саймы-тын 363 оһону ыһылар.

А. ГОТОВЦЕВА.

кис уочаратын. Норми-
три таас чохтоох санта
разреһын бастаһы уочи-
ратын үлөһ килдэрин,
үгүс производственной
уонна социальнай-куль-
турнай объектары тү-
түү сорукара тураллар.
Олору байһардахха эрэ,
бүтүн көмүһкө түтү-
түн уонна наһиланна
үүһ турар наадыһы-
тын хаачыйар ыла-
таһпыт.

Республика онгоруу-
лаах куустэрин салтны
сыйыннарылыга уопсайы-
нан, кино содуруу от-

түгээвэр айылда соёумар
байлын тухаа таама-
рыны " түргэттэнгэ
чуулаан Тыхда—Берка
ыт экир суолун жи-
нигын үлэс индэрин
улахан суолталаах. Ач-
чыгый БАМ айыллыкта
Саха сиригэр норуот ха-
бзайыстыбатытар наада-
лаах таһазаа түүлөн
дэхинитин биалардик
түргэтэттэ. Билигин Бер-
каит станцияда саага
материальнай -техничес-
кэй хааччылыа базата
төрүөлөн эрэр. Чогу хос-
тооччулар Нерюнгри
Погрузочная станция-
тыттан дойду предприя-
тиеларыгар хайыа-үйэ
1 мөлүйүөн тонна «хара
комуну» тизээн атаар-
дылар.

Нерюнгрига уонна АЧ-
чыгый БАМ-га мыыл-

В. И. Ленин төрөөбүтэ 110 сыла үтөөбүт кэбилдээх дьадылар билигин делегациябыт оройуонабыз спартакиадаһа сылдьан, үлэ дьонуун үөрүүтүн-көтүүтүн үлэстэн албыр көрдө, билинэ. Делегация чилимнэргэ ону барытын бойлалар коллективтарылар, үлэлэр подразделениеларыгар сыйылын тириэхтэстэ, куорат хонна тһа сирин дотордуу сибээстэстэ, хардарыта көмөлөһүүлэрэ юппиктин даамы көткүн. Бо

БЕРГҮҮ ТУРАРЫГАР ТУОХ
КЫЛЛАРЫН СИНӨРӨГӨ
ДҮҮЛҮНӨХТӨРӨ.

Күндү чуратчылар,
шефтер оройуонкут
бары үлөнтөр! Ону
патилетка сурудахтарың
сэткһинлээхтик толорор.
ССКП учараттаах XXVI
съездин дэстһинайдык
керсэр иһин эһиң айтм-
нылаах үлөүтүңэр са-
һа сэткһинлэри, олох-
хутугар дьолу-соргуну
баарабыт.

В. МАРИНЦЕВ,
Нерюнгри куорат
улэһиттэрэн
делегациятын
салайааччы.

Снимокка: делегация
чиглэннээрэ
измизэр.

П. Оконешников фотота.

Э П П И Э Т И Н Э Н И
НАМТАТЫ СОДУЛЛАРА

Народная контурада мелтектун тундундун
профсоюздары комите- изин, союзда салып
ыгар Эрилин Эристин уендай интерпретация
адыннан союзда Чакыр- былаара сатылат, ко-
отделенинине лекцияны түмөтөт.

Титов
Сул-инс алдынхон
савскы халаш кыргы
гор тэрэһини стобтар
бойалары да дуулах
нүдэр аһабакка ир
турбуттар Ферматт
5 км сире 10 тонна
баарын ыам ыласк 15
нүгөр кален бирде б
биттор. Ол да урд
ыам ылын 20 күнүт
бас ылан 3 күнүт

Бэрэбизрелэр көрдө-
мөдөрүнүн, кыстык ка-
ныгыр таб. Титов өтүт-
көн тарихар үлө мөлтө-
үлүбүт. Ол окусутугар
бермаларга үүт ыма-
лаханын татнары түс-
үт, отделение кыстык
стата хас бирдин фу-
тунан ымахтан 820 кг
үүт ымага ылыммыт
бөбөсталистибөтө тох-
ууга кирбит. Үүт Ва-
ловой ылым сорудава
3 эрө бырылган толо-
уулан аспыт сый ту-
ланнаах коммунисттер-
эр 776 центнеринан
арыах үүт ылыммыт.

Ынах сүеһү уонна
ылыгы көмһүмүнн өлүү-
тэ салһанан таһса турар.
Аһардас быйыл 73 сүеһү
дунна, ол иһигэр кулун
утартан бөттөх 59 ынах
сүеһү, онтон 31-рэ ный-
ыһа алда. Ныйрай өлүүтэ
төрүөхтэ бөлөмһүнн бис-
р мөлтөхтүк төрийдн-
биттэн, биирдилээн да,
өлөхтөөн да турар кил-
дэр тиийбөттөрүттөн
тахсыбыт. Итинн тэгэ
ыйрайдар анал керөөч-
гүлэргэ көмһүгэр тутта-
быллыбатахтар, сөптөөх
һылытынан хааччыл-
лыбатахтар.

Сүсүштүтөр ортолору-
ар үлэ дымсыгындангытэ
мөлтөтүлүбүт, эппизити-
тэс пайтатылдыбыт.
Оңуоха септөөх сыананы
бизерер, балаһыанһаны
контнорер оннугар таб.
Гитов үскөзобит ыара-
каттары кэлтөччи дыыл
густуктарынан, техника

Народнай контурер
группаларыи предлоед
теллеритер кайаһыгытэ
баныаһа суох батыһы-
ры, сүсүштүтэн бородуу-
суданы ылыһыты ачч-
тыһыны, көннүһүн алу-
ну утары охсуһууи
күүһүрдэллэритер сору-
дуктанна

КЭНИНИКИ надизлазго
сөөхтөстөрөө 89 мнаг
бии төрөөн, манаар ынаг
төсөөн 159-нан эбиллине.
Од урдунан күннээри аа-
ловой үүт баара-срөзө 24,5
центнеринан эбиллине.
Үүт шамылар эбиллини,
ыра да броллар, Карл
Маркс аагнан сөөхтө
исрэдэ: ити инниилээри нэ-
дизлазгозгор күннэ аадо-
лобуна 24,4 центнери ор-
дук ыага, 25,1 центнери-
нэ ордуу сөөхтөстөрөө
иттэрөө.

Уонсыйнан, аасылт нэ-
дизлазго ордубутка үү-
манын урдунангэ кыс-
тар сүгэ туһаныллыдыр-
лар. Үөүс өгдөлөннээри
ыаннын фермалары са-
ймыктараа көһөрүү нэ-
һан тәрдыллына, сөөхтө
тәрэдһинэ сүөх ыһтыма-
на. Орайгон урдунан ба-
лырыныгыттан 378-нэ
элиб ынари тәрэткэ ба-
рыс үүтү шамылыт иткэ-
нэ дьүөрөтө сүөх нэһ-
һан бролла, сөөхтөстөрөө

Субурууская аатыннан
бөксө бары отбасынча-
лар туох да хамсааһын
тэбисыбэти, Оттон үүһкэ
балачча ордуу көрдөрүү-
лөст иһинтэ арииктэр
пастыт кидиллэрэ кунна-
ны савооһу маны дааһаны,
быр буруожнай ынастат
аһынны дааһаны аһа
таһнары түһөрдилэр.
Мана ордуу Чакыр отбе-
ныста аһынны та-
аарда.

Чуурагчын совхоз кыра
тамсаагыннаах, орду
армылаахтар нэрдөрүүлэ-
гэ библикка. Тыва хаһаайчествотун

Суол-ини алдынан өткөн савскы халанын канынгар тэрээниин суруттар бойлорго да күүдүгүсү нүлөр аһаабакка кире турбуттар. Ферматтан 5 км сирге 10 тонна баарын ыям ыйык 15 нүгөр калып бирде бөлүттүр. Ол да урдатым ыйык 20 күнүттүр бөс ыйык 3 күнүттүр дигри 300 ныйрай ого сүт турбуттар, 3 күн тукушпайан калбокуз тору да аһаабатактар. Улар итенинд сыйык раба чейлар салаттыкы ачтымат, итэрэбөт бөс дууларыгар тэрэбөт

Үрдүкү салалар арка-
мар уураактарың ошол-
килдериңге үлэни жет-
тетен, диссидипилине-
сатарытат, үүтү кыш-
уонна государетвода ту-
тарыы былааннарын тох-
путун, сүөбү туһата сө-
маассабайдык өлүүтү
таһаарбыттык иһин аз-
родной хонтуруол ор-
йуоннаады комитетта та-
Титов В. Г. совхоз отд-
лениетын управляющ-
ынн өзбөһиниһиттэн бо-
холоосто. Комитет бы-
лааннары тоһуу, сүө-
көннүүнн өлүүтүн п-
һаарыы иһин орто эл-
салалар кадрдар, сүөс-
һүттөр эппиттиһестер-
үрэлторигөр, буруйдаа-
тертан тахсыбыт ноһо-
тору толөгүүнү өлөхтүү-
ругар, птнжетка сорууда-
тарыы булгуччу толору-
бу хааччыһарыгар ош-
хоа директорийи таб. Сер-
геев С.И. өзбөһиниһта-
таһаарыы иһин орто эл-
салалар кадрдар, сүөс-
һүттөр эппиттиһестер-
үрэлторигөр, буруйдаа-
тертан тахсыбыт ноһо-
тору толөгүүнү өлөхтүү-
ругар, птнжетка сорууда-
тарыы булгуччу толору-
бу хааччыһарыгар ош-
хоа директорийи таб. Сер-
геев С.И. өзбөһиниһта-
таһаарыы иһин орто эл-
салалар кадрдар, сүөс-
һүттөр эппиттиһестер-
үрэлторигөр, буруйдаа-
тертан тахсыбыт ноһо-
тору толөгүүнү өлөхтүү-
ругар, птнжетка сорууда-
тарыы булгуччу толору-
бу хааччыһарыгар ош-
хоа директорийи таб. Сер-
геев С.И. өзбөһиниһта-

Народный контур
группалары: предло
телеконтр халхалары
башлаа суох бадыл
ры, сүөхүттэн бороуу
сууаны ылылты ачч
тыллы, коннүүжүн өлү
нү утары охсуһуу
күүһүрдөллөрүгөр сору
дактама

Уонсайынан, асатыг к
дизалга оройуонга үү
манын урдунинг кыс
тар сүгэ туһанылыыты
лар. Уус ордонунга
маннын фермалары са
йылыктарга көһөрүү
һан тардылыына, соот
гардыһа куот ытылы
на. Оройуон үрдүнүн бы
лымынчиган 378-н
албаз манын гардыһа
рон үүтү манынчиган
из дыһарга куот маны
һан бролла, соотдиге
ра кунна 92,2 центне
һан арыһаз үүтү куот
олоробут.

Соохиотогор салгалтаара
Фермалар коллективтара
аспхыт нидмалэ түмчү
рагын судна бидмалэ
идмалэ, уут аспхыт
бидмалэ судна түмчү
хажмалын гажмал
ра нидмалэ. Итмалэ түмчү
хажмалын гажмал
ры аспхыт гажмал
отсуу нидмалэ аспхыт
ны түмчү гажмал гажмал
хажмал аспхыт гажмал

Тыа хаһааныстыгыттан

нэмэйдэхтэйг, түргэн т
төмөрөн эвчээллэ турар
Патриетка заспыт с
ларьгар таас чохтоо
комплекс обьектарыг ту
туута 680,8 мотүйе
солжубай үп туһаны
лзана. Нерсигритаади
ГРЭС тутуута замз хон
нохтоохук барар. Иү
сылларга промышлен
ность бородууксуятла
онторуу нэмэй 4,1 төгүд
бородууксуяны бата
рыи 7,6 төгүд үүнүүлэ

Ол үрдүгүн ССКС
XXV съезинин, онус п
тилетка соруудагына,
керүүлүбүт үлалери те
лорууга элбэх ыаракат
тар уонна быфварына
илек боппууостар баал
лар. Выйыл куораттааг
партийнай терикто итин
гар даяа бодоог панел
ларын сӨгөрд завод и

түгээвэр айылда сөвмөр байсны тухаа тааа-
рыны " түргэттэнг
чуулан Тьада-Берка
ыт эмжир суолун жи-
нигын үлэе индэрин
удахан суолтаах. Ач-
чыгый БАМ айылыаыта
Саха сиригэр норуот ха-
бзайыстыбатытар наада-
лаах таазаас тьолон
дэжинин билэрдик
түргэтэттэ. Билигин Бер-
каит станцияда сага
материальнай -техничес-
кэй хааччылыа бааза-
төрүдөн эрэр. Чогу хос-
тооччулар Нерюнги
Погрузочная станция-
тыттан дойду предприя-
тиеларыгар хайыа-үйэ
1 мөлүйеун тонна «хара
комүһү» тьизин атаар-
дылар.

Нерюнгрига уонна АЧ-
чыгый БАМ-га мыыл-

БЕРГҮҮ турарыгар туох
кыалларын өҥөрбө
дьулуһуохтара.

Күндү чуратчылар, шөптөсөр оройуонкут бары үлөнтөрө! Онуе пачилетка соруудахтарың сэткиннэлээхтик толорор, ССКП учуараттаах XXVI съезиң дэстийнайдык көрсөр ийиң эйиң айтам-ныылаах үлөүтүңөр са-на сэткйиңизри, олох-хутугар дьолу-соргуну баарабьт.

В. МАРИНЦЕВ,
Нерюнгри куорат
улэһиттэрэн
делегациятын
салайааччы.

Снимокка: делегация
чиглэннээрэ
измизэр.

П. Оконешников фотота.

Эрдик Эрмистин
атанан совхоз ки
ппаратын, сельс
вет Исполном
онна совхоз Ку
ра дьютин ула
ру бааһына бүт
абыла икки күн
уотунһунтаатылар.
Бастагы күнү
һараан бааһына
улаһы сабылны
икки күн Өлө
өөххө бааһына бү
түт өргөрбүт баа
һын уларытан, са
һардһыһи утан
италһыһы өр
үһүнзөһи саһалһы
Бу күнһүргэ сов
һы бааһыһаһы
үтөдөһи өрөмү
һын ситарһылар.
Н. ХОЮТАПОВ.

(Бэс мийн 10—16 хүнийг хүлээх санд)

Совхоттар, отделениялар	Фур. ынах	Манар ынах	Күннээри валов. үүт (ц)		Күннээри үүт (I ынах- ха) кг		Күннэ түт- тарар үүт (ц)	То- рооб. ынах	Сант. ынах
			1979 с.	1980 с.	ф)м	ма)м.			
Кара Марке	2352	1765	130,6	108,2	4,6	6,1	82,4	1620	1333
Одзулуун	613	403	40,0	20,0	4,0	6,2	21,0	272	286
Водугур	470	432	30,9	33,0	6,9	7,6	27,0	407	301
Мугудай	632	467	33,6	21,2	3,2	4,5	15,4	463	446
Вихсы	609	460	27,0	20,0	4,7	6,2	19,0	418	298
Субуруускай	1977	740	55,0	40,8	3,0	5,5	30,9	730	829
Хатыны	306	270	15,0	10,0	3,0	5,4	11,0	270	394
Болтоно	457	275	19,0	10,0	2,2	4,6	6,1	187	265
Соловьев	524	250	21,0	15,8	3,0	6,3	13,8	270	230
Эрдияк Эрстиян	1945	1594	132,8	81,8	4,2	5,1	74,4	13	1129
Хантэро	561	430	34,0	31,8	5,7	7,4	28,4	385	259
Хайдар	487	424	30,0	27,0	5,5	6,6	19,0	420	259
Хайахсыг	445	350	33,0	18,0	4,0	5,1	16,0	266	248
Чактар	402	390	35,0	15,0	3,2	3,8	11,0	390	360
«Чурапча»	1380	734	56,1	41,0	2,9	5,5	33,2	757	577
Сылааг	740	334	32,0	17,0	2,3	5,0	13,0	305	270
Кытаамак	340	200	13,0	9,0	2,0	4,0	6,1	209	196
Арыылаах	300	200	11,1	14,1	4,7	7,0	12,1	213	102
Оройуон үрдүнэн	7054	4837	374,5	271,8	9,8	5,6	226,9	4604	3850
1979 сылга					3,2	7,9	313,1	4226	2680

[illegible]

Субурууская аатыннан
бөксө бары отбасынча-
лар туох да хамсааһын
тэбисыбэти, Оттон үүһкэ
балачча ордуу көрдөрүү-
лөст иһинтэ арииктэр
пастыт кидиллэрэ кунна-
ны савооһу маны дааһаны,
быр буруожнай ынастат
аһынны дааһаны аһа
таһнары түһөрдилэр.
Мана ордуу Чакыр отбе-
ныста аһынны та-
аарда.

Чуурагчын совхоз кыра
тамсаагыннаах, орду
армылаахтар нэрдөрүүлэ-
гэ библикка. Тыва хаһаайыстыбатын

Тыа хаһааньыстыыгар

ИЗДАНИЕ

УОННА

CONYOUN

Архитектурны уюмга алкогализмды
лары окутуу — уюмгай государственно-
ий сорул. Од ийин бу ула иренил-
окутк, быдлаииннахтык, иииндизини-
ий уюмга общественный тарилталари
иенини тарийн ийитиллаах.

[illegible]

Итирэмкит байыттыгар өрө буолбакка, кэснөөдө эинэ буортуну онгоруу-э-кэргэм олохун аймааһына, инни-көрө сылдыар үүһүн иһэр көлүөнэ-куһааран өттүнүн сабыдыала төһө-охсусуу онтороро буолуой? Ити-омта арыллыы умсугутуан туран иһэр, итэ дьаалтыгар мааларбыт дьону кө-рүсүлгэ тһаарылыта утумнаах үдэ-барын эрдэр. Бу—бийиги общество-т хас бирдэни чилиэнин ытык ноһа-м да ситен туора туруон сатаамат.

Айгарлас бу далай 5 айыгар нодыа-
оройуоннаары «Тделыгар итирик-
и уонна кулугээнистибиини оторон
ыта 448 киби адалылла сырытта,
иэтэ уопсайа 1877 киби-күнэ сүтэ-
линнэ. Сула, урэнсиорта аллах саа-
лааны: таһарылыныа. Ол курдук,
«куттолкозострой» ТМУ-тан Потапов
С. уонна «Чурапчы» совхозтан Ма-
ров Р. Г. итирик сымдаан рулга
ирбүттэрин сөдүлүгэр киби өлүүлээк
бөлүттөр таһарыстылынылар.

[illegible]

Архылааһынньык сорох дыахталлар, ийэлэр дьарыктанар буолбуттара кинни ордуу дьыһыннарар. — Ол курдук, аһыныт сылта итэринтээн милицияга түбөстөр дьон уопсай ахсаанарыттан 4,7 бырыһыана дыахталлар отэ. Дьыо хаһайыта Адамона У. Е. аһардаас баһыла итэринтээн милицияга 4 тогул араллыһына.

Оройуонуга арыгылааһыны уонна алкохолизмы утары үлэ бэлэччэ ыстыллар. Оһно доруксуйа харыстабылын учурдунан, кудьура тэриэтэлэрэ, «Знание» общество, бачат уонна суут-сидиэстэбэ органныра кыттааны ыллаллар. Муус устарга суут-сидиэстэбэ органныра аһиэстээх үлөһиктэрэ Чалалыра, Төлөөс уонна Мырыла баһуулактарын олохтоохторун уопсай муньахтарыгар арыгыһыттары дүүүдөөһүннэ тэрийбиттэрэ. Иһилиэһиниэ туруорсуутунан Окощеникова Т. И., Попов В. И., Фокина Е. Н., Местников Н. К., уо. д. а. —барыта 32 кайа арыгыны аһыгылаһар быһаалтара быһаһыныа.

Ол үрдүнөк чакырчылар билигиги дагы
ны иттирнөөгөини утары үлэ жерде-
бүлгө толору ишнөөгөбөтүн көрсөтө-
лөрү. Итирнөөгөини ууна аакогониз-
мы утары охсууу комиссиялара бары
үлэ коллективтарлар, предприятие-
ларга сүтэ тирлигит буолбатохтар.
Бороздот көһини сүтэнигэ соро-
сальскый Советтар ишполкомнара, та-
балыстымы сууттара ыраадыны сүтэ-
тэ суох үлэиндэр. Бу үлэсэ ма-
найгы сүтүөк партийнай уонна комсо-
мольскый төрүтталар, бирданилээн ком-
мунистар уонна комсомолецтар, депу-
таттар уонна төрүтэ салайааччыларга
эсэ активнайдык күүтүлөхтөрүн маалы

Игиритогтооһын уосһа орһа олох бу сааттоах хаадынһаанһын алкоһоһизм со-
циалһаай ыарыһа буолбатах, Оһон ба-
ры буттүүи туруһнаһыһа тордүт-
тһи сүөх оһорһоһхуттһи сһи.

Д. ТРЕТЬЯКОВ,
не дышала оруженосицаи отделым
старшей инспектора

Пожсониён Афанасий
Колесов Ис дымала ми-
нистерствотын Омский
дому, урдүкү огуло-
тын бутурбига, Вилени-
яни райсоветтисаа иста-
мун ис дымалаар отделе-
нистаа инспекторы-
нан уаллар. Эдер офа-
тер тура мажары-
тан байетин уалар урдүк
оппозиционисттарын си-
лааннаар спецналь-
бейлуктунан кордоар.

Симеонов: женщина лей-
тенанта А. П. Колесов уде-
тин камнеар.
П. Оконешников Фотот.

саядыбыз, Чурачмы
саядыбыздыз Лейли
айтышы уулусса 14 №
тор басырып алака
доноу нутушын арыт-
дыр, айдааны тардыр
идеямыз.

Ити дөңгөз эсереңчүлүккө кыска олокто, сүтүмдүктүктө айманан, туулар кыла суу буулан иллиция савибулманына суруулар. «Кызыл б

кыстан киңиз оро-
дяхтар нуттанан та-
һардыа тахымбат буол-
буннуг, түүн 2-3 чаа-
на дээрн утутар мэлл-
гирэ,— дээр М. Н. Пер-
мякова.

Ио дымала Алексеевский уонна Чурапчы оройуоннарынаады от-
додларын маныраанна-
ларымтат кордохло, бу
туһундагы обществен-
най бэрэдэттэ кэсиптэ
үтүмүн эбит: амыһа
сүт атырдах мыйан 21
күнүттөн садалаан о

пийн үе тогта мэтараантаана сэлддэбүт, нээн тогта 15-түн суунада «олорон» тэсэмбүт, биярда сэрэгтэ-лэбүт, биярда «үлэжэ киришэ» дин суругу-н биллэмыска бияр-бүт. Он барыга Варла-монка уруук буолба-тах. Арай үлэжэ ки-ришэ антырам «Ику-лолхохострой» ТМУ-гар докумууну гуттарбүт эбэт эрээрэ, ошо и-ккэстээн эргийбэтэ.

Народный суут Варламов арыс ий устага обществага туһаланах үлэһин дьарыктаанна-тамын, балэмк кэрбөөн олохторун, күлүтээн-павэтин иһин РСФСР УК 269 уонна 206 мотатылларың бастагы чэастарыгар олохуран ботур сылта кытааннах режымнэҥ хаайыкта биригибэрлээтэ.

Р. АБРАМОВ,
народный суусу
сатырталы.

Биллгн консультациябыт

Союзон бичхалтынан гражданин бас билэр маллаах-саллаах буолар, олорор дьыһын туһанар, нэһилиэстибэ илэр уонна хаалларар, үлэтин собулуруунун талан ылар, ханна олорорун бэйэтэ быһаарар быраастаах. Киин маучнай, литературнай үлэһин, искусствонан дьарыктанар, ары-быһалар, айан оҥоһуулар, рационализаторскай этикэлэр автордарынан буолар кыһхтаах. Гражданин ити баарлыктары туһаныыта бэйэтин, дьайыһыларыттан тутулунтаах, ол гражданинскэй дееспособносэ диин ааттанар.

Гражданский дееспособным хаарчтааһын ийинэхэ дэжүүлэмнэт. Арай сокуонун и корулла түбэлтэлэргэ эрэ олох тоолит бородогини хаарчтааһар. Бу эстатылар арыттын батыһын ийинччи дэжүүлэмнэт арыттын хаарчтааһын, он соторго ким быраалтаарын туһунан кэснэбит.

аргументы инициативу
дир аравас мэр буруй-
дар отогуллаллар,
сюрго-майгыга сеп
түбөспөг түнтари бы-
һааннар таһазрыл-
лаллар. Ааспыт бизе-
лыга аттардак микли-
цинда итерин турук-
таак араалдылыбыт
дэстотон 129 киһи кы-
ра күтүгөннестибени
онорон административнай эппитеннэскэ
тардылыннылар. Ол
киһилер «Якутском-
энерго» 45, комму-
нальной комбинат 33
эмп холбохугун 23,
«Сельхозтехника»
холбохугун 27, Суб-
буускай аатынан сов-
хоз 22 үлэһиттери
бааллар. Ити биһиги
оройуоммут оорох төр-
үттөлөрүн админис-
трациялары арыты-
лааһынна уонна алко-
голзааны утары ок-
суууну куубурдак
туһунан ССКП КН
уонна ССРС Минис-
трдерин Советын уу-
рахтарыт олоххо
киллэрингэ биһир ха-
һыскастах сөптөө

үзәни ышпәттәри
нәләрә.

РСФСР Верховная
Советы Президиу-
мун «Арысталааныны
уенна аягыгадыны
утары өксүкүзү күү-
хүрдүр дыагаллар
тустарынан» Ыйла-
дар бу үлс бинр сү-
рүн көрүтүмн ары-
гыны батыдан ийэр
дөн грандаскай
деепособно с т а р ың
каарчактаанын буо-
лар дөн этилдер.
Бу мээрэ байыгы оро-
буоммуттар олох
туттуллубат, туттул-
лар да буолабына
оокунунан көрүлөр
бороодон туттуулу-
бат.

РСФСР Граждан-
ский Кодексом 18-0
материалы:

«Грозедагчид ари-
гдмд батылхан нүүс-
индэр түбэлтэйдэг
нбэтэр наркотичес-
кай веществолары
ндэр усина ол түмү-
гэр кэртотторки ма-
рахан материальнай
балаһынньара кил-

[illegible]

дын тустарынан об-
щественный таргата-
лар кысырааппалара,
атын тушулар көр-
дөрүлүзүз буемаллар.
Дөөсөсөбюна хаар-
чахтаммыт дьонго
олоттоох Совет ис-
полкома дьың-көртөн
сонуоннай сааһык сий-
пит чыгыһыгариттон,
атын да дьонтон по-
почителлери аныыр.
Арыттыт ол попо-
чителлөр көңүллө-
һинеринэн эрэ ба-
йотун малын-салын,
хааныһын, нэһия-
нын, атын да докуу-
тарын дьаһайман соп.
Попочитель көңүлү
суох хаанын да граж-
данскай сыйынан по-
нүллэмизт. Дөөс-
сөсөбюстара хаар-
чахтаммыт дьонго
сокуон табовох, ис-
пинскэ, киллэн, саа-
кар, о.д.а. курулук ба-
тарскай табаврлары
эре атыылаһары ко-
нүллүүр.

Достоинствах и недостатках
Российской Федерации
Гражданской Процессуальной

Кодекссызгөр иөрүүлэр. Омо ийыыларыннан, арыгыны батыһан иһэр киһи дееспособноһун быһар түһүүн боппурусуу суут ижигэр дыма-кэргэн, общественнай төрүттөлөр, прокурор, олохтоох Советтар, исполкомнар туруорар быраалтаахтар. Сайа-былыһынна народнай суут аатыгар түһэ-риллэр. Дееспособно-һун илэрчээһинэ народнай суут аа бы-һаарар.

Арьгыһыет конне-
рунур түбэлтэһигор
урут туруорсан хаар-
чахтаһыт киһи (те-
рилтэ) ходоһайство-
һынан народнай суут
дееһоспоһоһы хаар-
чахтаһыны тохтотор
туһунан уураах та-
һаарар.

Оройуон общес-
твеннай тариһалэро,
туустаах дьон, Совет-
тар арыһыны баты-
һан иһосччилар дее-
һоспоһостарыаа хаар-
чахтыыр туһунан
иттиһик бэрээдэһигин
туруорсаллара наада-
ллаах.

В. ВАСИЛЬЕВ,
орейуон прокурора.

ССРС уонна союзнай республикалар ойуур туһунан Союзунуурун тэриэстэ билигин ойууру кыһаарыттан туһа-нарга уонна ханатарга абырҕаһааччылар. Ол тобоҕо биллэр. Ойуур дойдуну экономикаҥа сар-һаарыттан, норуот олохун уйгутун урдэти-ти сунҕан оруоллаах. Ону таһынан айылҕа үтүө сабыдыаллаах: почваҥа тыл уонна уу алдытараттан харыс-тыл; дьон-сэргэ до-руобууатын тупсарыа, наһаарыттан культурнай

Ойууру уоттан харыстыабын

уонна эстетическэй кер-дэбүлүнүн толоруута улам күүскэ туһаныл-лар. Ойуур ити бары өнөтүнүн кэлэр келүө-нэлэр эмнэ туһанаалла-рын туһугар кыһамнык — хас биирдэбит иһэ. Итиннэ сорохтор ойдоо-бот курдук тутталлар. Холобур, бэс ыйын 2 кү-нүгэр «Сельхозхимия» холбоһугун тракториста-ра Павлов П. П. уонна Кириллин М. М. күөх зонаҥа киирэр ойууру

транспортынан тоҕо кэс-тэрэннэр 273 солкуоба-йынан тыстараантаны-лар. Ойуур саамай куттал-лаах эстөөбүнүн уот буолар. Куйаас туһан уоттан кутталлаах кэм сабалар. Онон хо-дуналары өртөөһүн, муту-гу уматыы, түбүннэр уот отунуу, испиискэ, бөп-пүрүскэ тобонун уму-руорбакка бырааһыкы-таанактык бобуллар. Та-рилтэлэр салайааччыла-

ра ойууру үлэһит би-ригэдалары баһаарынай инвентарынан хаачы-йыахтаахтар. Сайын уоту, түптэни ойуур балаһатыттан 20 метр тайыччи ыраас сиргэ, тула 0,5 м кэтит-төөх гына сир кырыс-тиэрэн эрэ баран оттул-луохтаах, барарга кичэ-йэн умуруорулуохтаах. Ити көрдөбүллэри то-лорбокко уоту ыттыы түбэлтэлэргэ буруйдаах-тар холубунай эппиэк-

кэ тардылаллар уонна тахсыбыт ороскуоту олохчу төлүүллэр. ГРАЖДАННАР! Тыва-га сымдар камниттер уоттан сэрэни быраа-былаларын кыһаары-тын тутуһун, төрөбүт айылҕабыт баайык-дуо-лун харыстаан! Тыва уот барытын кер-дэргүт эрэ туту умуруо-рар суһал дьаһаллары ылыһы, сельсовет испол-комугар, милицияга, лесхоз үлэһиттеригэр биллэрин! Р. АЛЕКСЕЕВА, лесхоз инженера.

Ханна үөрэниэххэ Якутскайдаагы 2-с №-дээх педучилище Училище оскуола кириэти минимэри саа-таах оҕолору иһтэти-дэри бэлэмниир. Күөс-кү отделениега абырҕа-лааһы бүтөрбүт кырыс-тар ылылаллар. Үөрэни бэлдөө-сүл 4 ый, Тыва оскуола-тын бүтөрбүт учили-щега киирингэ орду-к бы-раабынан туһанаалар. Сайабыллыаһына дирек-тор аатыгар манньк до-кумуннары кытта бо-риллэр: 1. Абырҕа кылааһы бү-төрбүт туһунан сибиди-тэлисте (директорга). 2. 286 №-дээх форма-нан медсправка. 3. 3х4 кээмэйдээх 4фо-токарточка. 4. Оскуолаттан эбэтэр БЕСЛКС райкомуттан (горкомуттан) характе-ристика. Училищега киирээччи паспорты эбэтэр төрө-һүн туһунан сибиди-тэлисте тус бэйэ-гэ аҕалан көрдөрөр. Күөс-кү отделениега док-у-муннары тутуу бэс ыйын 1 күнүттэн от ыйын 31-гэр диэри ба-рар. Киирин экзаменнары атырдыах ыйын 1 күнүт-тэн 20-гэр диэри манньк предметтергэ туттарал-лар: — нуучча тыла (дик-тант); — математика (тылы-нан). Итиннэ тэҥэ музыканы истэр дьонур бэрэбиз-кэлэнэр. Киирин экзаменнары туттарар кэмгэ уопсай дьондэ наадыааччылар уопсай дьондэ хаачыл-лаллар. Училищега ылыы атырдыах ыйын 21—25 күннэригэр быһаарыллар. Күөс-кү отделениега киирбүт уопсай дьон-дэ, материальной өттү-нэн кыага суохтар ин-тернаттынан, «4», «5» сыанага үөрэнээччилэр стипендиянан хаачыл-лаллар. Билиги аадырыспыт: 677030. Якутскай, Музей-най переулук 4 №-ра, 2 №-дээх педучилище.

Комментатор колонкалары ХИМИЧЕСКЭЙ СЭРИИ СЭБИН БОБУОХХА

Кэниги күннэр чак-чылаа бэйэ-бэйэлэригэр утарыта турар икки ба-йыһынай — политической союзтар — Варшава к а й дуоҕабар тэриэстэ уон-на хотуту-атлантисес-кай блок сибидиэти-эти боппуруоһугар икки адаас уун-утарыта ли-нианы, тутуһалларыт көрдөрөллөр. Ити, холо-бур, кирилэр химичес-кай сэрин сэбин туһунан боппуруоска сыһыанна-рыгар дьондэтик кестөр. Варшавскай дуоҕабар кыттылаахтара госу-дарстволар салайааччы-лара соторутаагыта Вар-шаватаагы сүбө муһуна-хтарыгар ардааһылар дуоҕабардаһыһы сотору кэмнэн ситиһэр туһугар сибидиэтик хаарча-хааһы: уонна сибиди-эти уун-утарыт тох-тотуу «туһунан бары ха-йыскаларынан кэспети-дэри күүһүрдэргэ өссө төгүл ыгырыллар. Ыдыммыт Декларация-ларыгар кирилэр, чуо-лаан, химическай сэрин сэбин бобор уонна кири-диппаастары суох онго-роор туһунан кэспети-дэри үргэтэргэ итиннэ ситиһиллээхтик түмүк-түүргэ эппиттэрэ.

НАТО дойдулара уон-на ити блогу сүрүннээч-чи Холбоһуктаах Штат-тар букатын атыт ли-нианы тутуһаллар. Сэ-бидиэтик үлүһүүүнү күүһүрдэр курсу ыды-мыт, Картер правитель-ствота, барыттан кес-төрүнүн, бу боппуруоска дуоҕабардаһыһы сити-һэргэ тигэйтэ. Ону кэччэ чакчылар ыйаллар. Бииринэн, АХШ хими-ческэй сэрингэ бэлэмнэ-нэн байылаһы сүһүр-дэр веществолары, чуо-лаан, американскай бө-чөт иһитиннэрэринэн, ссрийнэйдик онгоруу та-һаарга хайы-һы бө-дөл буолбүт, «бинарнай снарядтар» дьондэри онгоруу сага кыһамта-лары тутууку көрөр кизит программаны ырытан онгоруу. Ити тус-туспа сырытаахтарыта тох да куттада суох, оннооҕор айалзэх химическай про-мышленности кизиттик туттулар икки элемен-тэн турар снарядтар тус-

тарынан этиллэр. Ол эрэри олоҕ, холбостох-торуна, снаряд эстини-гэр күүстээх нервий-паралитическай гаһы үөскөтөллэр. «Ньюсуик» сурунаал туоһулурууна, чуолаан бэс ыйын 13 кү-нүгэр АХШ хонуутаагы сэрин-дэригэр анаан химичес-кай сэрин сэбин сага келүөһүннэ онгоруу ба-һархай элбэх үп—1,3 миллиард доллар—орос-куоттанара бэлэмнэһэ. Иккисинэн, Вашингтон химическай сэрин сэбин арсеналын үлүннэригэ уонна тупсарыа хоту-гу атлантисескай блогу-нан бэйэти союзтаах-тары: экинэ тардарга дуу-луһар. Ол туһунан офи-циальнаах иһитин-дэриллибэтэтин да иһин, ардааны бэчээккэ НАТО алдынай быһаанааһы-на бөлөһүн Норвегияга буолаһа асыт сессия-лар ити блок дойдулара кимэн киирэр химичес-кай сэрин сэбин онгоруу таһаарыһыларын туһунан боппуруос дьүүлээхти-либэти туһунан сурах өтөн таһыста.

Ити чакчыларга кы-һаан көрдөхкө, Совет-скай Союз Афганиста-га химическай сэрин сэ-бин туттарыт, ону тэҥэ бактериологическай сэр-ин сэбин онгоруу ту-һунан ардаа тэнийбит баһаарылар хампааны-а дьондээх иэ номоҕо ырылычы кестөр. Хол-боһуктаах Штаттар сы-мыһа «буруотунан» хи-мическай уонна бакте-риологическай сэрин сэ-бин сага көрүннэрин онгоруу таһаарга уон-на олохунан НАТО арсе-наллары ханатарга бө-йөлөрө ыһымыт курс-тары: хахкалатылаха-рын баһараллар.

Ити милитаристскай курака Варшавскай дуо-гоабар дойдулара айалзэх политиканы утары ту-руораллар. ХНТ быһаа-рыһаларыгар уонна но-руоттар дьулурдарыт сеп түбөһүннэрин маас-сабайдык кыдылар си-дэни сэрин сэбин үйэ-саас тухары суох онгоруу дьондээх суо-ду тутуһарга этиллэр.

В. СЕРОВ, ССТА ырытааччыта.

Олимпийскай илдьит

Снимокка: Виктор Матвеев (ЦСКА) Покорнай-дымнэ мэхэи троруулар.

АТТААХТАР БЭЛЭМНЭНЭЛЛЭР

Москвагаагы Олимпиа-дага диэри доп курдук биер ый хаала, Атынан күрэттэхччилэр билигин мэхэи туораһын тегни-катын, физическай уонна волево бэлэмнэрин, аты кытта тардарыта өйдө-күүлэрин чочубаллар.

Снимокка: Виктор Матвеев (ЦСКА) Покорнай-дымнэ мэхэи троруулар.

ССТА фотохрониката.

ГИПЕРТОНИЯ ТӨРҮӨТТЭРЭ

Гипертоническай ыа-ры садалаһар төрө-түн эдэр эбэтэр бөл оҕо саастан көрдүүр наада-лаах. Оскуола оҕолорун мааскай чигиһилэр, кирилэр саастарыгар сеп түбөһүннэрин, көрүүнэн хабыллыбыттар 3—6 бы-рыһыаннарыгар хаан үр-дүк баттааһына баарын быһаарыттар. Ол эрэ-ри бу гипертоническай ыа-ры хайаан да са-далаһыта дьон оторго билиннэ уустук. Ол да үрдүнэн ыа-ры сайды-тын болсор туһугар хат-тан чигиһилэртөн ак-каастанар сатамат: кэ-миттэн кэмгэр үөскүүр үрдүк артериальная бат-тааһынаах оҕолорго кэ-лин ыарахан ыа-ры—гипертония сайдыа сеп.

Үрдүк артериальная баттааһын оҕолорго аан бастаан диспансерда-һын кэмгэр, үкүсүгэр 13—15 саастарыгар кес-төөчү. Онуоха уопсай туруктара бэрт арыһах өттүлэригэр мөлөх буо-лааччы төбө ыалдыһы-та, мэхэи аргыһытэ, олус сылайыһыта буо-луу, ардыгар сүрөх ту-һунан тэһиэ аһыһа-рыһы. Ити сибидиэти уопсай сорус майгы-наахтар, бастааһынаах суохтар. Онон үгүс тө-рөппүттэр итиннэ бол-вомтолорун уурбаттар, оҕолорун врачка көрдө-рөргө кыһамнаттар.

Оҕолорго хаан баттаа-һына тоҕо үрдүүрү? Ити, бастатан туран, нервий система тохтоло суох тыһааһыттан ту-улуктаах. Бу тыһааһын үөрэх ноҕоруускаларыт-

тан, араас кылаас таһы-наагы занятиелартан, хамсаһыта суох илгэ-лээх олохтон, кизэ аа-һы телевизорга үһүнүк олорууттан, тохтоло суох даһаа ааратан үөскүүр.

Сорох төрөппүттэр этиэхтэрин сеп: манна оскуола буруйдаах буо-лаарай, онон туту гы-ныаһыт?—дизн. Суох,

ДОРУОБУЙА МУНУГА

оҕолор бөл үрдэтиллибит ноҕоруускалаах ана-лаах оскуолаларга сити-һилээхтик үөрөнөллөр, ол үрдүнэн доруобай, ча-гизн буола улааталлар, оттон кирилэр төрөппүт-тэре доруобай оҕо сааһы хайдах харыстыыр ту-һунан бэйэлэрин уусту-га суох кистэлэһирин үлэстэр кыахтаахтар.

Оттон доруобуйа кистэ-элэнэ рациональной ре-жимгэ, занятиены уонна сыһылаһы табатык дьүөрэлээһингэ сытар: оҕолор элбэхтик күүлэ-диһэллэр, салгыһы сон-һуулар, спордунаах дьаарыһаһалара, ха-һаһыһытаах кемелө-һүүлэр, өрөбүл күннэ-рэ похоттарга сылаһы-лар—биер тыһынан, үгүстүк хамсааһалара туһалаах.

Оҕо доруобуйата үгүс өттүнэн кинини дьондэ-гэр уонна оскуолага ханнык баһыһы-майгы тулаһырыттан тутулу-таах. Оскотун көргөтө иһтэһнээх олох баар, төрөппүттэр мэлдьи кир-сэр, үөхсэр-этиһэр буол-

лахтарына, оҕо хаанын баттааһына, биллэн ту-рар, «өргө тахсыага».

Күүскэ тууһаммыт аһыһыт, элбэх килиэби уонна бурдуктан онго-һууллубут астары сип үө-рөммит орду кыһааһы-наах оҕолор гипертония-нан икки төгүл чааста-һык ыалдыһалара эмнэ бэлэмнэһэ. Маны тэҥэ баттааһын бүөр, быар, үөс хабаары хроничес-кай ыа-рыһаларыгар, тон-зиллиттерга (күөмэй ыа-рыһаларыгар) синусит-тарга үрдүүр.

Төрөппүттэр оҕо ре-жимин кэтээн көрөр, кини-ни кыра сааһыттан күн аайы сарсыардаһы гим-настикага, спортка, сал-гыһына күүлэйдээһингэ үөрэтэр, оҕону көргөн иһиннэри кирсэһитэн ха-рыстыыр буолаахтарына, буортулаах кестүүлэри туоратар уустуга суох. Наһаарыттан гипертоническай өттүнэн утум-наһыта хабааттылаах көргөтөһэ врач гигиени-ческай рекомендацыйа-рын толоруу арыт суол-таллаах.

Ыа-ры төрүттэрин бу-ларга үөрэнээччилэри мааскабайдык диспан-сердаһыт кемелөһөр. Ыа-рыһы эрдэтигэ би-лин уонна кэмгэр эм-тэһин, үгүс курдук, оҕо доруобуйатын харыста-һыһына кемелөөх.

И. ВИНТОВКИНА, медицинскай наука кандидата. (Санитарнай сардаһы КНЧИ-та).

Редактор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

«Сага олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинскай райкома КПСС и районного Совета народных депутатов Якутской АССР.

КИИНЭ «МААРЫКЧААН» КИНОТЕАТР

Сага фильмэргэ ыһыгар. Бэс ыйын 18, 19 күн-нэригэр «Москва слезам не ве-рит» («Мосфильм», I, II сериялар)—7 ч., 9 ч. 30 м. Бэс ыйын 20, 21 күн-нэригэр «Не упускай из виду» (Франция—ГДР)—7 ч. 30 м., 9 ч. 30 м. Бэс ыйын 22, 23 күн-нэригэр «Маленькая красная деревня» (Франция)—7 ч. 30 м., 9 ч. 30 м.

БИНИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовой индекс 678700. Чурапчы с., Карл Маркс уул., 12, ТЕЛЕФОННАРЫТ: редактор—21-395, өдүллар—21-495, уопсай—21-505.